

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 338.5:352

Тарасевич О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Інститут економіко-правових досліджень
Національної академії наук України

Градобоєва Є.С.

кандидат економічних наук,
Інститут економіко-правових досліджень
Національної академії наук України

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СТИМУЛЮЮЧОГО ТАРИФОУТВОРЕННЯ НА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті доведено доцільність переходу до стимулюючого тарифоутворення на житлово-комунальні послуги (ЖКП) підприємствами міського господарства. Проаналізовано відповідну законодавчу та нормативно-правову базу України. Розкрито особливості та виокремлено переваги, визначено недоліки і ризики впровадження методології стимулюючого регулювання (РАВ-регулювання) тарифів на ЖКП. Розроблено рекомендації щодо адаптації зарубіжного досвіду стимулюючого тарифоутворення на ЖКП для підприємств міського господарства України. Це забезпечить економічну обґрунтованість, прозорість, публічність тарифів і сприятиме запобіганню практики їх штучного завищення.

Ключові слова: стимулююче тарифоутворення, житлово-комунальні послуги, підприємства міського господарства, особливості впровадження, зарубіжний досвід, прозорість.

В статті доказана целесообразность перехода к стимулирующему тарифообразованию на жилищно-коммунальные услуги (ЖКУ) предприятиями городского хозяйства. Проанализирована соответствующая законодательная и нормативно-правовая база Украины. Раскрыты особенности и выделены преимущества, определены недостатки и риски внедрения методологии стимулирующего регулирования (РАВ-регулирования) тарифов на ЖКУ. Разработаны рекомендации по адаптации зарубежного опыта стимулирующего тарифообразования на ЖКУ для предприятий городского хозяйства Украины. Это обеспечит экономическую обоснованность, прозрачность, публичность тарифов и будет способствовать предотвращению практики их искусственного завышения.

Ключевые слова: стимулирующее тарифообразование, жилищно-коммунальные услуги, предприятия городского хозяйства, особенности внедрения, зарубежный опыт, прозрачность.

The paper proves the expediency of transition to incentive tariff formation on housing and communal services (HCS) provided by municipal enterprises. The corresponding legislative and regulatory framework of Ukraine is analyzed. The features and advantages of implementing the methodology of incentive regulation (RAB-regulation) of tariffs on HCS are revealed, as well as the shortcomings and risks are identified. The recommendations on adaptation of foreign experience in applying incentive tariff formation on housing and communal services for enterprises of municipal economy of Ukraine have been developed. This will ensure the economic feasibility, transparency, publicity of tariffs and will help prevent the practice of their artificial overestimation.

Keywords: incentive tariff formation, housing and communal services, enterprises of municipal economy, features of introduction, foreign experience, transparency.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вже протягом десятиріч поспіль невтішні результати функціонування сфери житлово-комунальних послуг (ЖКП) України у цілому та діяльності підприємств міського господарства – виконавців послуг віддзеркалюють негативні тенденції динаміки відповідних статистичних показників. На тлі стрімкого дорожчання всіх видів ресурсів (особливо енергетичних), необхідних для виробництва, транспортування та надання ЖКП зростає їх собівартість, а відповідно, й тарифи на всі види послуг. Так, у консенсус-прогнозі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на 2018–2019 рр. [1] зроблено припущення відносно подальшого підвищення тарифів на природній газ на 18% у 2018 р. та на 20% у 2019 р., електроенергію, послуги з постачання гарячої води та опалення, які в 2018 р. подорожчатимуть на 20%. Це вкупі з низьким рівнем платоспроможності населення зумовлює зростання показника обсягу заборгованості цієї категорії споживачів з оплати ЖКП, що сягнув критичної позначки 40 млрд. грн. (загальний борг українців за ЖКП тільки в березні 2018 р. порівняно з лютим 2018 р. зріс на 2 млрд. грн. і становив 42,7 млрд. грн.), тоді як обсяги видатків держави на субсидії становитимуть за результатами 2017 р. 80 млрд. грн., а кількість субсидіантів в країні досягла 65% [2]. При цьому більшість тарифів на ЖКП, особливо за категорією споживачів «Населення», зокрема по таких видах послуг, як централізоване тепло- та водопостачання, залишатимуться збитковими, а отже, не покриватимуть навіть їхньої фактичної собівартості, що призводить до виникнення зобов'язання держави перед підприємствами міського господарства – виконавцями ЖКП (так званого «погашення різниці в тарифах»). Зокрема, у 2017 р. [2] у державному бюджеті України було закладено 5 млрд. грн. субвенцій на покриття різниці між фактичною собівартістю послуг і затвердженим тарифом для підприємств тепло- та водопостачання. Таке «екстенсивне» зростання тарифів, звісно, не призводить ані до стабілізації чи поліпшення показників фінансово-економічного стану діяльності підприємств міського господарства, що надають ЖКП, ані до поліпшення якості їх надання. Навпаки, у переважній більшості міст України мають місце щорічне підвищення витрат та втрат ресурсів, зростання відсотку аварійності в мережах, погір-

шення показників якості та надійності комунального обслуговування, що зумовлено критичним станом мереж комунальної інфраструктури та значною зношеністю об'єктів основних фондів підприємств міського господарства, які надають ЖКП. Усунути зазначені недоліки економіко-правового забезпечення регулювання діяльності підприємств міського господарства сфери ЖКП покликане впровадження механізмів стимулюючого тарифоутворення, яке, стимулюючи скорочення рівня витрат, сприяє переходу суб'єктів господарювання – виконавців послуг на засади самофінансування та підвищенню ефективності їхньої діяльності, поліпшенню якості надання послуг і, таким чином, створює передумови якісного задоволення першочергових потреб життєзабезпечення населення та в цілому підвищення рівня якості життя членів територіальної громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Дослідженню інституційних засад та зарубіжного досвіду державного регулювання ціно-, тарифоутворення і розвитку конкуренції у житлово-комунальній сфері присвячено праці А.В. Бабак, Ю. Будниченко, Т.Н. Неровні, Н.Т. Обоймової, В.П. Полуянова, у яких представлено комплексну характеристику та порівняльний аналіз діючих у світовій практиці підходів до ціно-, тарифорегулювання на ЖКП [3–6]. Проблематика формування ефективної тарифної політики як у контексті забезпечення життєдіяльності населення [7], так і з погляду підвищення ефективності діяльності підприємств міського господарства – виконавців ЖКП, стимулювання енергоефективності виступає предметом наукового пошуку та обговорення зарубіжних і українських дослідників [8–10].

За умов одноголосної узгодженості поглядів зазначених дослідників щодо необхідності вдосконалення наявної системи тарифорегулювання на ЖКП, що надаються підприємствами міського господарства, у напрямі переходу до стимулюючого тарифоутворення у роботах відсутня єдність точок зору та бракує рекомендацій відносно конкретизації відповідного методу в розрізі видів послуг, який би, реалізуючи принцип стимулюючого регулювання, у наявних умовах господарювання підприємств створював передумови підвищення ефективності їхньої діяльності та скорочення витрат за поліпшення якості надання послуг.

Все це підтверджує актуальність і гостроту, яку набула останнім часом проблематика підвищення ефективності системи тарифоутворення на ЖКП підприємств міського господарства, та визначає мету дослідження.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є визначення особливостей упровадження стимулюючого тарифоутворення на ЖКП підприємств міського господарства та розроблення рекомендацій щодо можливостей адаптації її умов використання в Україні відповідного зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах стрімких перетворень та розвитку економіко-правових засад організації функціонування ринку ЖКП, регулювання діяльності суб'єктів господарювання – їх виконавців у цілому, а також у частині тарифоутворення і тарифорегулювання на житлову та комунальні послуги зокрема особливої актуальності набувають питання визначення впливу останніх змін відповідного законодавства на результати господарювання підприємств міського господарства сфери ЖКП. Зокрема, головні зміни регламентовано Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 9 листопада 2017 р. № 2189-VIII (Закон «Про ЖКП», набув чинності 10 грудня 2017 р. та буде введено в дію 10 червня 2018 р.) [11]. Так, згідно з ч. 1 ст. 10 Закону «Про ЖКП» [11], ціни (тарифи) на ЖКП встановлюються за домовленістю сторін, окрім випадків, коли, відповідно до Закону, вони є регульованими. У цьому разі, відповідно до Закону «Про ЖКП», ціни (тарифи) встановлюються уповноваженими законом державними органами або органами місцевого самоврядування. П. 4 ч. 1 ст. 4 Закону «Про ЖКП» визначено, що затвердження порядків формування тарифів на комунальні послуги, що встановлюються органами місцевого самоврядування, належить до повноважень Кабінету Міністрів України, а відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» від 22 вересня 2016 р. № 1540-VIII, нею розробляються та затверджуються нормативно-правові акти, зокрема порядки (методики) формування, розрахунку та встановлення державних регульованих цін і тарифів для суб'єктів природних монополій у сферах енергетики та комунальних послуг, за якими й «останнє слово» в зазначеному питанні.

Таким чином, прийняття остаточного рішення щодо вибору конкретного методу, а отже, й обґрунтування підходів до визначення основних елементів формули розрахунку рівня цін/тарифів на певний вид послуг є завданням реалізації державної політики у сфері ЖКП.

RAВ-регулювання (Regulatory asset base – регуляторна база активів), або стимулююче тарифоутворення, – система довгострокового тарифоутворення, основною метою якої є залучення інвестицій у розвиток і модернізацію мереж та інфраструктури, стимулювання ефективності витрат підприємств та мотивація до їх зниження [12]. Впровадження стимулюючого тарифоутворення, яке широко застосовується в Європі, передбачено Угодою про асоціацію України з Європейським Союзом (ЄС) у частині імплементації Директиви 2009/72/ЄС, а також Енергетичною стратегією України до 2035 р. Окрім того, на недосконалість тарифоутворення на ЖКП, відсутності прозорих, конкурентних правил для підприємств сфери та у зв'язку із цим на відмові від тарифної методології «витрати плюс» і необхідності вдосконалення системи тарифоутворення, порядку формування тарифів у сфері ЖКП шляхом запровадження механізму обов'язкового стимулюючого тарифного регулювання (переходу до стимулюючого тарифоутворення) для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках, що передбачатиме стимули до зниження споживання енергетичних ресурсів, наголошено в таких важливих для економіки України програмних документах, як Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 р., Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 р., Концепція реалізації державної політики у сфері теплопостачання, затверджених відповідними розпорядженнями Кабінету Міністрів України.

Але за умов визначеності генерального спрямування державної політики щодо вдосконалення тарифоутворення на ЖКП проблемною залишається низка питань, пов'язаних із конкретизацією методів та визначенням особливостей реалізації принципів стимулюючого тарифного регулювання (RAВ-регулювання) щодо кожного з виду послуг. Використання методів стимулюючого тарифоутворення пов'язане з необхідністю реалізації трудомістких заходів, включаючи, зокрема, здійснення великої кількості складних (порівняно з традиційною тарифною методологією «витрати плюс») роз-

рахунків, акумулювання та обробку значного обсягу відповідної інформації, проведення підприємствами міського господарства – виконавцями ЖКП повної інвентаризації усіх мереж і обладнання та оцінки активів тощо. Крім того, вибір конкретного методу стимулюючого тарифоутворення і відповідних йому формули та алгоритму обчислення складників тарифу на певний вид ЖКП ускладнений їх наявним доволі широким видовим різноманіттям. Зважаючи на те, що для вітчизняного тарифоутворення на ЖКП підприємств міського господарства застосування принципів RAB-регулювання є «новаторським», а відповідний досвід практики формування RAB-тарифів в Україні майже відсутній, доцільним є аналіз накопиченого зарубіжного досвіду використання різних методів стимулюючого тарифоутворення підприємствами – природними монополістами, який дав змогу представити узагальнену характеристику їх основних видів, а також виокремити відповідні кожному недоліки і переваги (рис. 1).

У середині 1990-х років на RAB-регулювання перейшли більшість країн Західної Європи, а також Канада, США, Австралія. У 2002 р. ЄС зобов'язав країни Східної Європи встановлювати RAB-тарифи на послуги суб'єктів господарювання природних монополій, що зумовило перехід на RAB-регулювання таких країн, як Чехія, Словаччина, Угорщина, Польща, Румунія, Болгарія [12].

Як демонструють результати аналізу зарубіжного досвіду використання різних методів стимулюючого тарифоутворення підприємствами – природними монополістами, що надають ЖКП (рис. 1), одним із найпоширеніших виступає метод встановлення граничного рівня ціни RPI (Retail price index – споживчий рівень інфляції)-X (очікувана регулятором величина підвищення ефективності в галузі)-регулювання, який знайшов широке застосування у сферах теплопостачання та електроенергетики Польщі, Норвегії, Австрії та майже у всіх підгалузях ЖКП Великої Британії, а також у секторі телекомунікації США, Канади, Мексики, Аргентини [6, с. 42; 8, с. 15]. Утім, у сфері водопостачання та водовідведення Великої Британії застосовуються також окремі елементи методу умовної (порівняльної) конкуренції, яка в чистому виді знайшла широке розповсюдження у сферах електроенергетики, водопостачання та водовідведення Чилі, Нідерландів [4, с. 6; 5, с. 90]. Проте використання наведених на рис. 1 методів стимулюю-

чого тарифоутворення на ЖКП у чистому виді доволі рідкісне явище. Оптимальним при цьому представляється формування RAB-тарифів на ЖКП підприємств міського господарства – представників природних монополій із використанням поєднання окремих елементів зазначених методів. Це дає змогу «пристосувати» їх до специфіки господарювання у конкретній сфері ЖКП, скомбінувавши так, щоб із максимальною ефективністю скористатися сильними сторонами і перевагами, мінімізуючи при цьому певні недоліки кожного з методів, використаного в комбінації. Так, у міжнародній практиці найчастіше застосовуються так звані гібридні схеми стимулюючого тарифоутворення, що дають змогу посилити ефективність розроблених для підприємств – природних монополістів стимулів до зменшення витрат [4, с. 7] та завдяки цьому отримати синергетичний ефект у поєднанні з максимізацією пользи для споживачів за рахунок підвищення якості та надійності комунального обслуговування.

Для впровадження стимулюючого регулювання підприємств – суб'єктів природних монополій в електроенергетиці, газовому секторі, сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення в Україні станом на кінець 2017 р. регулятором – Національною комісією, що здійснює регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг (НКРЕКП) – затверджено повні пакети необхідних документів. Зокрема, згідно з постановами НКРЕКП «Про затвердження Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання» № 1132 та «Про затвердження Процедури встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання» № 1133 від 14 вересня 2017 р., підприємствам, що надають такі послуги, на основі оцінки активів дозволяється включити в тариф норму прибутковості – регуляторну норму доходу, яка встановлюється як на старі активи, так і на нові та розраховуватиметься на кожен рік регуляторного періоду. Регуляторний період, на який підприємство-ліцензіат подає довгострокову інвестиційну програму, становить не менше трьох років для першого регуляторного періоду і не менше п'яти років, якщо це другий і більше регуляторний період у кожного окремо взятого підприємства (а в разі залучення кредитних коштів – на період дії кредитного до-

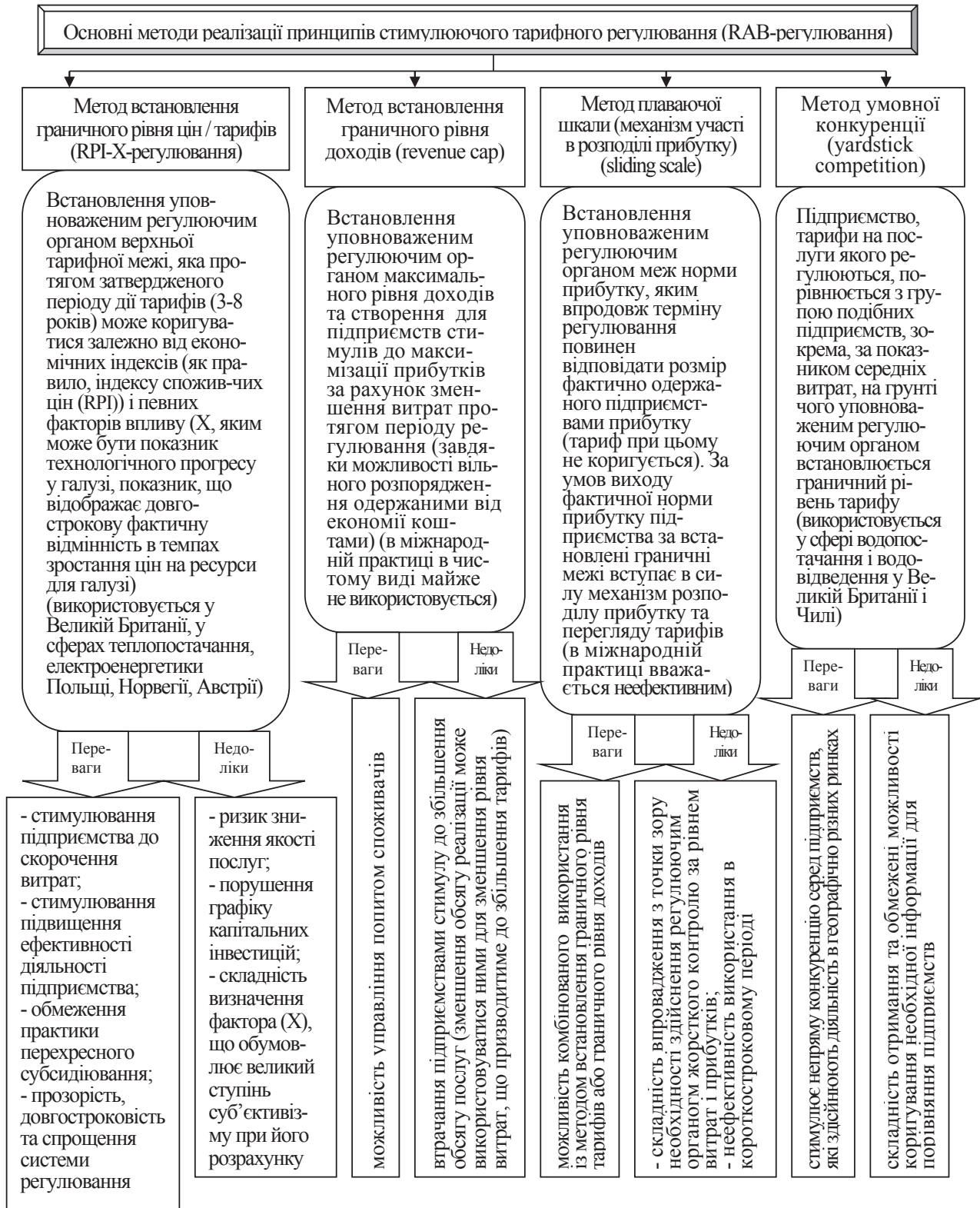

Рис. 1. Узагальнена характеристика основних методів стимулюючого тарифоутворення на ЖКП підприємств – природних монополістів

Джерело: складено авторами за [3; 4, с. 3–7; 5, с. 89–90; 6, с. 42–43; 8; 10]

говору (угоди)). При цьому отриманий прибуток спрямуватиметься господарюючими суб'єктами на фінансування заходів розробленої довго-

строкової інвестиційної програми, погашення заборгованостей і оплату податку на прибуток. Серед безперечних переваг нової формули

розрахунку тарифу на централізоване водопостачання слід зазначити дійсно стимулюючий характер (збільшення інвестицій у модернізацію мереж та оптимізація діяльності підприємства (скорочення штату, зменшення витрат) призведе до збільшення прибутку), а також вилучення з її складу цільового коефіцієнту технологічних витрат і неврахованих витрат води, на чому вже тривалий час наполягали представники наукової спільноти та громадських організацій. Окрім того, положеннями зазначених постанов НКРЕКП для підприємств міського господарства – ліцензіатів установлюються цільові завдання щодо скорочення витрат і втрат води, витрат електроенергії, неефективних операційних витрат та цільових показників якості послуг із централізованого водопостачання та водовідведення. При цьому в довгостроковій перспективі можливим уявляється навіть зниження рівня RAB-тарифів за рахунок зменшення експлуатаційних витрат завдяки появі у підприємств, що надають ЖКП, стабільного прибутку, кошти від інвестиційного складника якого буде спрямовано на реалізацію заходів затвердженої кожним господарюючим суб'єктом довгострокової інвестиційної програми щодо оновлення та модернізації зношених мереж і об'єктів комунальної інфраструктури.

Водночас слід наголосити, що для досягнення прояву очікуваних позитивних ефектів упровадження механізмів і методів стимулюючого тарифоутворення на ЖКП підприємствами міського господарства, включаючи, зокрема, підвищення якості надання послуг за відносно стабільного рівня тарифів та прозорої й зрозумілої процедури їх формування та зміни, потрібен час як для стабільного налагодження техніко-організаційних, так і вдосконалення економіко-правових аспектів відповідних процесів.

Проте слід наголосити, що рішення про встановлення RAB-тарифів на ЖКП в Україні викликало хвилю незадоволення спільноти та споживачів. За підрахунками фахівців [1; 2], введення системи стимулюючого тарифоутворення, зокрема у сфері електроенергетики, може призвести до додаткового зростання тарифів на електроенергію на 20–30%, що зумовлює пошук обговорень та дискусій фахівців-експертів представників уряду, Секретаріату енергетичного співтовариства, бізнесу, громадських організацій, зокрема щодо справедливості такої моделі тарифоутворення для кожної з категорій споживачів та розгляду НКРЕКП мож-

ливості зменшення відсоткової ставки на запровадження RAB-тарифів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, в Україні триває процес реформування як житлово-комунального господарства у цілому, так і в розрізі всіх підгалузей, про що свідчить активна законотворча діяльність уряду, результатом якої стають динамічні прогресивні зміни економіко-правового забезпечення регулювання діяльності підприємств міського господарства, що надають ЖКП, насамперед, у частині впровадження стимулюючого тарифоутворення на їхні послуги, що передбачає встановлення величини необхідного доходу залежно від досягнення визначених показників надійності та якості обслуговування споживачів, а також мотивує регульовані підприємства до зниження витрат.

Отже, основною метою стимулюючого тарифного регулювання виступає підвищення ефективності господарювання підприємств – виконавців ЖКП за умов максимізації користі для споживачів за рахунок підвищення якості надання ЖКП, забезпечення якнайповнішого задоволення потреб життєзабезпечення членів територіальної громади.

Узагальнення результатів дослідження теоретичного доробку з проблематики економіко-правового забезпечення тарифорегулювання у сфері ЖКП та формування ефективної тарифної політики, аналізу зарубіжного досвіду впровадження принципів стимулюючого тарифного регулювання підприємств – природних монополістів дає змогу виокремити істотний недолік методів стимулюючого тарифоутворення порівняно з традиційною тарифною методологією «витрати плюс». Він полягає у складності розрахунків під час визначення величини тарифу певної послуги. Громіздкі формули вкупі з необхідністю обробки великого масиву вхідної інформації під час розрахунку тарифів значно ускладнюють процедуру тарифоутворення як для підприємств – виконавців ЖКП, так і для відповідних регулюючих органів, «вузьким місцем» яких при цьому залишатиметься питання контролю і перевірки достовірності та повноти цієї інформації. Погоджуючись із ствердженням дослідників [4–10; 12] про доцільність переходу до тарифоутворення на ЖКП на принципах стимулюючого регулювання, слід наголосити, що, незважаючи на його економічну прогресивність, підтверджену проаналізованим позитив-

ним зарубіжним досвідом застосування, використання зазначеної методології в українських умовах господарювання у сфері ЖКП має певну специфіку, а забезпечення її адаптації вимагає врахування низки умов. Так, зокрема, запобіганню і недопущенню корумпованості, забезпеченню зрозумілості, прозорості, публічності методології стимулюючого регулювання (RAB-регулювання) тарифоутворення на ЖКП, створенню передумов її позитивного сприйняття громадськістю і, як результат, підвищенню платіжної дисципліни споживачів сприятиме оприлюднення регулюючим органом інформації (забезпечення її відкритості та доступності) щодо:

– розрахунків RAB-тарифів за кожним конкретним видом послуг;

– обґрунтування можливих наслідків їх запровадження (як переваг, зокрема підвищення ефективності та досягнення беззбитковості або прибутковості підприємств міського господарства, що надають ЖКП, їх заохочення до оновлення і модернізації інфраструктури та мереж, а за рахунок цього забезпечення доступності та надійності послуг, поліпшення якості їх надання, а також підвищення інвестиційної привабливості об'єктів сфери ЖКП, так і недоліків, включаючи, наприклад, обчислення орієнтовного розміру збільшення тарифів на послуги для різних категорій споживачів у розрізі регіонів (міст країни);

– вартості активів регульованих підприємств, що надають ЖКП, до і після запровадження RAB-тарифів;

– результатів цільового використання інвестиційного складника RAB-тарифу (виконання відповідних заходів затвердженої для кожного регульованого підприємства довгострокової інвестиційної програми).

Це створюватиме передумови недопущення практики зловживань, пов'язаних із завищенням обсягів та вартості активів підприємств міського господарства сфери ЖКП, що може призвести до штучного підвищення тарифів на послуги та в цілому сприятиме досягненню компромісу інтересів регулюючих органів (органів державної влади та місцевого самоврядування), інвесторів, підприємств міського господарства – виконавців ЖКП та їх споживачів.

Отже, необхідне подальше вдосконалення законодавчого регулювання відносин щодо організаційного забезпечення надання та споживання житлової і комунальних послуг, зокрема в частині тарифорегулювання і тарифоутво-

рення, доступності до інформації, якою обґрунтовуються відповідні владні рішення, для досягнення прозорості цих процесів, посилення обґрунтованості структури витрат на виробництво і надання послуг та унеможливлення їх завищення, зокрема за рахунок забезпечення своєчасної та змістовно-якісної імплементації Закону «Про ЖКП» з урахуванням зазначених пропозицій.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням оптимального співвідношення «кількість – якість – надійність – доступність (споживча вартість) / ціна (тариф)» за кожним окремим видом житлової і комунальної послуги з урахуванням галузевої специфіки її надання з використанням інструментів економіко-математичного моделювання.

Бібліографічний список:

1. Україна: Перспективи розвитку: Консенсус-прогноз на 2018–2019 рр. / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=be757a2c-842d-4238-b18c-a5207126df2a&title=MinekonomrozvitkuOpublikovaloKonsensusprognozNa2018-2019-Rik> (дата звернення: 25.05.2018).
2. Зубко Г. Маршрутна карта роботи з МВФ щодо енергоефективності є ключовою для України / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/marshrutna-karta-roboti-z-mvf-shhodo-energo-efektivnosti-ye-klyuchovoyu-dlya-ukrayini-zubko/> (дата звернення: 24.05.2018).
3. Nerovnya T.N., Oboimova N.T., Rodionova V.I., Dovlatyan G.P., Shapovalov V.A. Institutional Basics of Tariffs in Housing and Communal Services: Cross-Country Analysis. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. MCSER Publishing, Rome-Italy. 2015. Vol. 6, № 3. P. 26–35. DOI: 5901/mjss.2015.v6n3p26.
4. Бабак А.В., Романюк О.П. Ефективне регулювання цін природних монополістів (Теорія та практика міжнародного досвіду). *Аспекти тарифної реформи*. 2003. Вип. 1. С. 1–9.
5. Будниченко Ю. Реформування тарифної політики України на шляху вступу до Енергетичного співтовариства Європи. *Економіка України*. 2010. № 5. С. 84–95.
6. Полуянов В., Савенко А. Комплексна характеристика методів ціноутворення на житлово-комунальні послуги. *Схід*. 2009. № 9 (100). С. 40–47.
7. Ляшок Я.А., Бражникова Л.М. Эффективная тарифная политика в системе обеспечения жизнедеятельности населения Украины:

- умовля її розвитку. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2014. Вип. 8 (2). С. 59–69.
8. Jamasb T., Pollitt M.G. Electricity Market Reform in the European Union: Review of Progress toward Liberalization & Integration. *The Energy Journal. Special Issue: European Electricity Liberalisation*. 2005. Vol. 26. P. 11–42. DOI: 10.2307/23297005.
 9. Сербінова К.Х. Тарифна політика та підвищення ефективності міського господарства. *Sciencor of Europe – Praha*. 2016. № 2 (2). Vol. 1. P. 35–38.
 10. Шовкалюк Ю.В. Законодавче стимулювання енергоефективності в сфері житлово-комунального господарства: досвід ЄС та України. *Молодий вчений*. 2017. № 1 (41). С. 71–75.
 11. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 9 листопада 2017 р. № 2189-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2189-19> (дата звернення: 23.05.2018).
 12. Новицький Д. Стимулююче тарифоутворення має стати дієвим механізмом залучення коштів для глобальної заміни мереж. 2018. URL: <https://www.vodokanal.kiev.ua/ua/news/2017-11-09-stimylyuyuche-tarifoytvorennya-ma-stati-dvim-mehanzmom-zalychennya-koshtv-dlya-globalno-zamni-merezh-novitskij> (дата звернення: 25.05.2018).
 3. Nerovnyaya, T.N., Oboimova, N.T., Rodionova, V.I., Dovlatyan, G.P. and Shapovalov, V.A. (2015), “Institutional Basics of Tariffs in Housing and Communal Services: Cross-Country Analysis”, *Mediterranean Journal of Social Sciences*. MCSER Publishing, Rome-Italy, vol. 6, no. 3, pp. 26–35.
 4. Babak, A.V. and Romaniuk, O.P. (2003), “Effective regulation of the prices of natural monopolies (Theory and practice of international experience)”, *Aspects of tariff reform*, no. 1, pp. 1–9.
 5. Budnychenko, Yu. (2010), “Reform of Ukraine's tariff policy on the way of joining the Energy Community of Europe. *Economics of Ukraine*”, *Economy of Ukraine*, vol. 5, pp. 84–95.
 6. Poluianov, V. and Savenko, A. (2009), “Complex description of pricing methods for housing and communal services”, *Skhid*, vol. 9 (100), pp. 40–47.
 7. Lyashok, Ya. A. and Brazhnikova, L.M. (2014), “Effective tariff policy in the life support system of the population of Ukraine: the conditions for its development”, *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu, Ser.: Ekonomika*, no. 8 (2), pp. 59–69.
 8. Jamasb, T. and Pollitt, M.G. (2005), “Electricity Market Reform in the European Union: Review of Progress toward Liberalization & Integration”, *The Energy Journal. Special Issue: European Electricity Liberalisation*, vol. 26, pp. 11–42.
 9. Serbinova, K. Kh. (2016), “Tariff policy and increase of efficiency of municipal economy”, *Sciencor of Europe – Praha*, vol. 1, no. 2 (2), pp. 35–38.
 10. Shovkaliuk, Yu.V. (2017), “Legislative promotion of energy efficiency in housing and communal services: the experience of the EU and Ukraine”, *Molodyi vchenyi*, vol. 1 (41), pp. 71–75.
 11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), *The Law of Ukraine “On housing and communal services”*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2189-19> (Accessed 23 May 2018).
 12. Novitskyi, D. (2018), “The incentive tariff formation should become an effective mechanism for attracting funds for the global replacement of networks”, available at: <https://www.vodokanal.kiev.ua/ua/news/2017-11-09-stimylyuyuche-tarifoytvorennya-ma-stati-dvim-mehanzmom-zalychennya-koshtv-dlya-globalno-zamni-merezh-novitskij> (Accessed 25 May 2018).

References:

1. Official site of Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2018), “Ukraine: Prospects for development: Consensus forecast for 2018-2019”, available at: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=be-757a2c-842d-4238-b18c-a5207126df2a&title=MinekonomroztvkuOpublikovaloKonsensusprognozNa2018-2019-Rik> (Accessed 25 May 2018).
2. Official site of Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine (2018), Zubko, H. “The Roadmap for work with the International Monetary Fund on Energy Efficiency is key for Ukraine”, available at: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/marshrutna-karta-roboti-z-mvf-shhodo-energoefektivnosti-ye-klyuchovoyu-dlya-ukrayini-zubko/> (Accessed 24 May 2018).

Tarasevych O.V.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Head of Department of Economic
and Legal Problems of City-study,
Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine

Hradoboieva Ye.S.

Candidate of Economic Sciences
Senior Researcher at Department of Economic
and Legal Problems of City-study,
Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine

PECULIARITIES OF INTRODUCING INCENTIVE TARIFF FORMATION FOR HOUSING AND COMMUNAL SERVICES PROVIDED BY MUNICIPAL ENTERPRISES

The paper deals with problems of tariff formation for housing and communal services (HCS) provided by the enterprises of municipal economy. It proves that the traditional method of tariff regulation by establishing a marginal level of profitability (“costs plus”) is inefficient. It also proves the expediency of the transition to incentive tariff formation for housing and communal services and reveals its features.

Foreign experience in introducing the principles of incentive tariff regulation (RAB-regulation) in activities of enterprises – natural monopolies has been brought into a system, and the proposals have been worked out to adapt it to Ukraine.

The analysis of current legislative and regulatory framework for regulating the processes of transition to incentive tariff formation for centralized water supply and sanitation services is presented. The advantages of RAB-regulation of tariffs for the enterprises of the municipal economy are defined, which are related to the increase in the effectiveness of their activities through the reduction of costs, increase in volumes of investments in the modernization of networks and objects of the communal infrastructure. However, the application of RAB-regulation principle for the formation of tariffs on housing and communal services is associated with the risk of increasing the cost of services for consumers; it also requires the collection, verification, and processing of significant amounts of the information and performing complex mathematical calculations.

Therefore, the recommendations have been developed to minimize the risk when introducing the methodology of incentive regulation of tariffs for HCS provided by the municipal enterprises. They include the provision of openness and accessibility of information concerning the calculation of RAB tariffs for each specific service; identification of possible consequences (advantages and disadvantages) of their use; assessment of the value of assets of municipal enterprises which provide services, before and after using the incentive tariff. Realization of recommendations on using the methodology of RAB-regulation of tariffs for housing and communal services promotes the provision of economic feasibility, understandability, transparency, publicity of tariff formation processes; prevention of artificial overestimation of tariffs; creation of prerequisites for a positive perception of the incentive tariff by the public, and the increase of consumers’ payment discipline.